

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTERNORRLANDS LÄN

Bostadsproblem?

Om konsekvenser av
hyresskulder och andra
betalningsanmärkningar

Förord

Länsstyrelsen ska inom länet följa tillämpningen av socialtjänstlagen och tillse att socialnämnderna/motsvarande fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Länsstyrelsen har genom en enkätundersökning informerat sig om vilka konsekvenser hyreskulder eller andra betalningsanmärkningar kan ha för den enskildes möjligheter att få bostad och i vad mån barn berörs av problemet.

I denna rapport redovisas resultatet av den genomförda enkätundersökningen i länets kommuner.

Ansvarig för enkätundersökning och rapport har varit socialkonsulent Solveig Hellquist.

Birgith Molberg
Avdelningschef

Sändlista

Finansdepartementet, länsstyrelseenheten
Kronofogdemyndigheten
Socialdepartementet
Socialstyrelsen
Socialnämnderna/motsvarande i länet
Kommunstyrelserna i länet
Kommunförbundet Västernorrland
Länsrätten i Västernorrlands län
Landshövding
Länsråd

Innehållsförteckning

<i>Rubrik</i>	<i>Sida</i>
1 Inledning och syfte	1
2 Metod och genomförande	1
3 Aktuella lagrum i socialtjänsten	1
4 Statistik från SCB den 1 september 2000	2
5 Om betalningsanmärkningar	2
6 Resultatet av enkätundersökningen	3
7 Länsstyrelsens sammanfattning och bedömning	8

1 Inledning och syfte

Länsstyrelsen har tillsynsansvaret över socialtjänsten i länet och ska följa tillämpningen av socialtjänstlagen samt tillse att socialnämnderna fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt, dvs. att den enskilde får det stöd och den hjälp som svarar mot en skälig levnadsnivå i socialtjänstlagens mening.

Länsstyrelsen har vid kontakt med såväl handläggare som enskilda fått information om att personer som har hyresskulder eller betalningsanmärkningar i vissa fall har svårigheter att få bostad. Särskilt allmännyttan uppges ha blivit hårdare i sin bedömning av hyresgäster. Länsstyrelsen har därför ställt ett antal frågor till länets socialnämnder/motsvarande i syfte att få en bättre överblick och kunskap om hur enskildas och familjers boende påverkas av den eventuella problematiken.

2 Metod och genomförande

Länsstyrelsen har utarbetat en enkät som tillsänts länets sju socialnämnder/motsvarande hösten 2000. Totalt har nio enkäter besvarats beroende på att tre socialdistrikt i Sundsvalls kommun¹ avgett separata svar. En sammanblandning av två olika enkäter har skett i ett fjärde distrikt. Länsstyrelsen har ej kunnat korrigera detta då distriktsindelningen upphörde vid årsskiftet 2001. Ett distrikt har därför bortfallit i undersökningen. En kommun har bevarat enkäten per telefon. Resultatet av enkätsvaren redovisas genom en sammanställning av kommunernas svar på respektive fråga. Sifferuppgifterna i redovisningen ska ses som ungefärliga då kommunerna inte besvarat enkäterna vid exakt samma tidpunkt. Länsstyrelsen anser dock att uppgifterna är relevanta då de ger en fingervisning om problemets omfattning. Resultaten av enkätsvaren följs av länsstyrelsens kommentar eller förtydligande.

3 Aktuella lagrum i socialtjänsten

1 § Socialtjänstlagen (SoL) - portalparagrafen

”Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människors ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människors självbestämmanderätt och integritet. När åtgärder rör barn skall särskilt beaktas vad hänsynen till barnets bästa kräver.”

3 § SoL

”Kommunen har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen får det stöd och den hjälp de behöver...”

---

¹ I redovisningen avseende Sundsvall är distrikt Centrum = d.1, distrikt Selånger = d.2, distrikt Matfors-Njurunda = d.4.

6a SoL

”Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att den stärker hans eller hennes resurser att leva ett självständigt liv.”

4 Statistik från SCB den 1 september 2000

Kommun	Antal outhyrda lägenheter	Procent av beståndet
Härnösand	402	17,2%
Kramfors	309	12,5%
Sollefteå	275	17,3%
Sundsvall	123	2,8%
Timrå	168	10,6%
Ånge	149	15,6%
Örnsköldsvik	180	5%
<i>Totalt:</i>	<i>1 606</i>	<i>Y-län: 9,5%</i> <i>Riket: 3,6%</i>

Antalet outhyrda lägenheter hos allmännyttan i länet omfattar 9,5 % av beståndet. Endast Jämtlands län har en högre andel outhyrda lägenheter i landet (jfr Stockholm 0,1%). Sedan 1995 har 4 624 av allmännyttans lägenheter i länet rivits eller sålts. Under 1999-2000 har 320 lägenheter sålts eller rivits. Länsstyrelsen har erfarit att statistik avseende outhyrda privata lägenheter endast finns redovisad på nationell nivå.

5 Om betalningsanmärkningar

”När en obetald skuld lämnas över till kronofogdemyndigheten, registreras den i myndighetens dataregister. Eftersom myndighetens register är offentligt, har allmänheten tillgång till uppgifterna i registret. Kreditupplysningsföretagen hämtar dagligen uppgifter om nyttillkomna skulder och registrerar detta i sina register. Exempel på sådana skulder är obetalda skatter och avgifter (studiemedelsavgifter).

Om beloppet överstiger 100 kronor kan detta medföra en s k betalningsanmärkning – en ”prick” som visar att man inte skött sina betalningar.

Även om den enskilde betalar sin skuld kan betalningsanmärkningen finnas kvar i kreditupplysningsföretagens register i minst tre år om man är privatperson, och i minst fem år för företag.

Denna anmärkning kan exempelvis leda till att den enskilde inte kan låna pengar, skaffa lägenhet, få arbete eller telefonabonnemang”. (www.rsv.se/kronofogden).

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsen har erfarit att hyresskulder och betalningsanmärkningar har svåra följder för den enskilde. Särskilt oroande är att det finns ungdomar som genom betalningsanmärk-

ningar försätter sig i en mycket besvärlig situation. En misskött ekonomi har konsekvenser eftersom betalningsanmärkningen är offentlig och uppgifterna sparas i tre år hos kronofogden. Vid kontakt med Kronofogdemyndigheten i Sundsvall har länsstyrelsen informerats om att myndigheten brukar informera gymnasieskolans avgångsklasser om vilka konsekvenserna är om hyror och andra räkningar inte betalas i tid. Länsstyrelsen anser att detta är ett mycket bra initiativ. Det är viktigt att ungdomar får kunskap om detta. Detta gäller i synnerhet de ungdomar som inte har fått denna information vare sig från föräldrar eller skola.

En ny lag träder i kraft den 1 oktober 2001. Den innebär i korthet att kronofogdemyndigheten inte längre ska få lämna ut uppgifter om enskilda personers enstaka, mindre skulder om dessa har betalats. Är skulden däremot obetald kan även uppgifter om tidigare skulder lämnas ut. Nämnas bör att kreditföretagen har andra bestämmelser än kronofogdemyndigheten.

6 Resultatet av enkätundersökningen

Fråga 1 Hur ofta har socialtjänsten under år 2000 haft kontakt med personer som på grund av hyresskulder eller andra betalningsanmärkningar har svårigheter att få bostad ?

1-5 gånger per månad	Kramfors, Sundsvall – d 4, Timrå, Ånge, Sollefteå, Örnsköldsvik
-----------------------------	---

Mer än 10 gånger per månad Sundsvall - d.1

Dagligen/nästan dagligen	Sundsvall - d.2, Härnösand
---------------------------------	----------------------------

---

Länsstyrelsens förtydligande:

Länsstyrelsen konstaterar att frekvensen av ärenden hos socialtjänsten som avser hyresskulder/ betalningsanmärkningar varierar. Utifrån ovanstående lämnade uppgifter är en grov skattning att ca 692-980 ärenden rörande bostadsproblem varit aktuella hos socialtjänsten under år 2000 (avser år 2000 fram till dess kommunen besvarat enkäten). Av enkäten går ej att utläsa antalet nya respektive återkommande ärenden, dvs. i vilken utsträckning samma personer varit aktuella vid flera tidpunkter.

Förtydligande avseende beräkning av antalet ärenden:

- 1-5 ärenden per månad = 12-60 ärenden per år.
12 ärenden per år i 6 kommuner/distrikt = 72 ärenden
60 ärenden per år i 6 kommuner/distrikt = 360 ärenden
- Mer än 10 ärenden i 12 månader = minst 120 ärenden per år i ett distrikt
- Ärenden dagligen/nästan dagligen = ca 250 ärenden per år (räknat på ungefärligt antal vardagar per år) i två kommuner/distrikt = 500 ärenden

Fråga 2 Vilka insatser enligt nedan har socialtjänsten vidtagit med anledning av de eventuella svårigheter personer med betalningsanmärkningar har att kunna erhålla bostad?

---

a. frågan har hänskjutits till kommunledningen	Ingen kommun
b. frågan har hänskjutits till nämndens politiker	Sollefteå, Sundsvall- d.4, Timrå, Ånge
c. frågan har hänskjutits till socialtjänstens chefstjänstemän	Kramfors, Sollefteå, Timrå
d. socialtjänsten försöker lösa problemen i samarbete med bostadsföretagen	Samtliga kommuner
e. diskussioner förs inom socialtjänsten för att hitta en mer långsiktig lösning	Härnösand, Sollefteå, Sundsvall – d.2 och d.4, Timrå
f. problemet föranleder f n inga åtgärder	Ingen kommun
g. annat	Härnösand: De flesta hittar bostad på egen hand. Socialtjänsten lämnar information om 17 olika hyresvärdar. Sundsvall - d.4: Samarbete med den enskilde – främst stödjande insatser.

Länsstyrelsens förtydligande:

Inte i någon kommun har problematiken hänskjutits till kommunledningen. I några kommuner har frågan hänskjutits till nämndens politiker och chefstjänstemän. I samtliga kommuner försöker socialtjänsten lösa problemen genom samarbete med bostadsföretagen.

Fråga 3**På vilket/vilka sätt kan socialtjänsten bistå enskilda som saknar bostad och har betalningsanmärkningar?**

(1 = mest vanligt, 2 = näst mest vanligt etc)

	Härnösand	Kramfors	Sollefteå	S-vall 1	S-vall 2	S-vall 4	Timrå	Ånge	Ö-vik
a. Socialtjänsten ”garanterar”/ borgar för hyran	3	8	2	8	6	2	7	6	-
b. Den enskilde måste ordna borgenär (anhöriga, bekanta)	4	7	1	2	2	5	2	5	-
c. Den enskilde erbjuds provkontrakt	-	4	1	3	3	3	4	2	X
d. Den enskilde hänvisas till privata fastighetsbolag	1	1	1	1	1	1	1	1	-
e. Socialtjänsten betalar skulden	2	6	2	7	7	7	6	4	X
f. Fullmaktsförfarande/egnamedelsförvaltning	-	3	1	5	4	6	5	-	-
g. Den enskilde får tillgång till bostäder som socialtjänsten förfogar över	-	5	2	6	5	4	3	7	-
h. Annat sätt									
Sollefteå:	Egen avbetalning (1)								
Sundsvall - d.1:	Socialtjänsten garanterar första hyran (4)								
Sundsvall - d.2:	Ekonomisk rådgivning (8)								

* Örnsköldsviks kommun har valt att kryssa två alternativ utan att ange vilket sätt som är vanligast när det gäller att bistå enskilda som saknar bostad.

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsens utgångspunkt utifrån den information som lämnats har varit att den enskilde främst har svårigheter att få bostad genom allmännyttan. Samtliga kommuner/distrikt uppger också att de hänvisar den enskilde till privata fastighetsägare i första hand när den enskilde saknar bostad och har hyresskuld/betalningsanmärkningar. Därefter är de vanligaste åtgärderna att skriva provkontrakt eller att den enskilde måste ordna borgenär. I tre kommuner/distrikt är det relativt vanligt att kommunen ”garanterar”/borgar för den enskildes hyror. Denna åtgärd är något av ett sistahandsalternativ i andra kommuner/distrikt.

Enligt undersökningen ställs ofta krav på den enskilde att skaffa fram en borgenär. Det innebär att ansvaret, för att den enskilde ska ha någonstans att bo, läggs på anhöriga, släkt och vänner.

Länsstyrelsen får här framhålla att socialbidrag inte får lämnas utan att den enskilde ansökt om eller har lämnat sitt samtycke till detta. Ekonomiskt bistånd ska således alltid handläggas efter den enskildes muntliga eller skriftliga ansökan. I de fall socialtjänsten har uppmärksammat att behov av bistånd föreligger - utan att den enskilde gjort någon ansökan - krävs samtycke för att biståndet skall kunna lämnas.

Länsstyrelsen anser att det är viktigt att de som ansöker om ekonomiskt bistånd behandlas på ett likartat sätt utifrån sina ekonomiska förhållanden och utifrån en individuell bedömning. Ingen kan utan utredning eller för lång tid framöver garanteras rätt till bistånd.

Fråga 4 **Har problemet att få bostad för personer som har hyresskuld eller andra betalningsanmärkningar ökat de senaste 1 – 2 åren?**

Ja	Nej	I viss mån	Oförändrat
Kramfors Sundsvall –d 4 Timrå Ånge Örnsköldsvik	Sundsvall – d.1 Härnösand	Sollefteå	Sundsvall-d.2

Länsstyrelsens förtydligande:

Fem av nio kommuner/distrikt i länet anser att problemet att få bostad för personer med hyresskulder/betalningsanmärkningar har ökat de senaste 1-2 åren. Enkäten ger inte svar på frågan varför de olika distrikten i Sundsvall upplever problemet så olika.

Fråga 5 **Hur vanligt är det att barnfamiljer har problem att skaffa bostad pga hyresskulder eller andra betalningsanmärkningar?**

Mycket vanligt	Vanligt	Ganska vanligt	Sällsynt	Mycket sällsynt
Ingen kommun	Sollefteå Sundsvall -d.1	Sundsvall – d.2, d.4, Timrå Ånge	Kramfors Örnsköldsvik	Härnösand

Länsstyrelsens förtydligande:

I sex kommuner/distrikt är det vanligt eller ganska vanligt att barnfamiljer har problem att skaffa bostad pga hyresskulder/betalningsanmärkningar. Hur ofta ”vanligt” eller ”ganska vanligt” är ger enkäten inte något exakt svar på (se fråga 7).

Fråga 6 **Hur vanligt är det att ungdomar (ca 25 år och yngre) söker hjälp hos socialtjänsten för att ordna bostad pga hyresskulder/andra betalningsanmärkningar?**

Mycket vanligt	Vanligt	Ganska vanligt	Sällsynt	Mycket sällsynt
Ingen kommun	Ingen kommun	Kramfors, Sundsvall – d.4, Timrå	Sollefteå, Sundsvall – d.1 och d.2, Ånge, Ö-vik	Härnösand

Länsstyrelsens förtydligande:

I tre kommuner/distrikt är det ganska vanligt att ungdomar har svårigheter att få bostad av ekonomiska skäl. I sex kommuner/distrikt är det sällsynt eller mycket sällsynt.

Fråga 7   **Ange om möjligt ungefär hur många barnfamiljer som har/har haft svårigheter att få bostad under år 2000 pga hyresskuld /andra betalningsanmärkningar.**

H-sand	K-fors	Sollefteå	S-vall d.1	S-vall d.2	S-vall d.4	Timrå	Ånge	Ö-vik	Totalt
Ca 5	10-15	4-5	5-10	Ca 10	Ca 20	5	5	1-3	65-78

Länsstyrelsens förtydligande:

Mellan 65 och 78 barnfamiljer i länet hade svårigheter att få bostad pga hyresskulder eller betalningsanmärkningar under år 2000. Problematiken var störst i ett av distrikten i Sundsvall.

Fråga 8   **Exempel på konsekvenser som bostadsproblemet haft för barn och ungdomar i familjer som har hyresskulder eller betalningsanmärkningar.**

Kramfors:

När en familj har ekonomiska problem blir situationen i familjen osäker och detta påverkar naturligtvis förhållandena. Det blir höga röster och bråk. De vuxna mår ej bra och detta påverkar säkert barnen på ett mindre bra sätt. En otrygghet sprider sig i familjen som gör att barnen söker sig ”utåt” i stället för att vara hemma i familjen.

Sollefteå:

Ständiga tillfälliga boendelösningar med byte av social miljö; rotlöshet, problem i skolmiljön, bristfälliga kamratrelationer

Sundsvall – d. 1:

Anmärkningsvärt är att de kommunala bolagen (Mitthem) ej godkänner att folk som lever på socialbidrag får bostad, trots att de ej har betalningsanmärkningar. Att bli vräkt får stora konsekvenser för barnfamiljer i form av byte av skola, dagis etc. Dessa familjer hittar sedan nya bostäder och då med hög hyra som gör att de åter får svårt att klara sina hyror.

Sundsvall – d. 2:

Barnen kan fara illa av oron, stress och press utifrån den ekonomiska situationen i familjen samt att det kan bli aktuellt med flytt och därmed byte av skola, dagis, kamrater och den invanda miljön.

Sundsvall – d. 4:

Oro, otrygghet, problem i skolan, byte av närmiljö, svårigheter att få nya kamrater, psykosomatiska symptom, problemet överskuggar närhet, förmåga att förutse framtid, vissa barn/ungdomar tar vuxenansvar, oroar sig över hur det blir för föräldrarna/placerade barn/ungdomar/, påverkar koncentrationsförmågan, skolresultaten försämras. Även fall av aggressivt utåtagerande beteende, starka utbrott.

Timrå:

Barnen måste byta skola och fritidshem. De kommer ifrån kamrater och rycks upp ifrån en miljö som de är trygga i. Eftersom flyttningen inte är planerad får barnen "svåra" frågor från andra personer i barnens omgivning.

Härnösand och Ånge har under fråga 8 givit exempel på åtgärder som socialnämnderna vidtar utifrån ett barnperspektiv

Härnösand:

Ekonomigruppen samarbetar med barn- och familjegruppen. Man har ett barnperspektiv. Det är därför vanligt att man betalar hyresskulder för att barnen t ex ska kunna gå kvar i skolan.

Ånge:

Utifrån barnperspektivet har andrahandskontrakt erbjudits av socialnämnden.

Länsstyrelsens förtydligande:

Länsstyrelsen konstaterar att flera kommuner har lyft fram många och olika konsekvenser som bostadsproblem har för barn i ekonomiskt svaga familjer.

Vad gäller försörjningsstöd enligt 6 § b SoL har Socialstyrelsen i sina allmänna råd skrivit utförligt om boendekostnad och bostadsbyte med iakttagande av barnens behov. Länsstyrelsen anser att det är mycket viktigt att detta synsätt även gäller vid bedömning av bistånd till hyresskuld.

7 Länsstyrelsens sammanfattning och bedömning

Av länsstyrelsens genomförda enkätundersökning hösten 2000 till våren 2001 framgår att socialtjänsten i länet under år 2000 år beräknas ha handlagt ca 692-980 ärenden som rör problem att få bostad pga hyresskulder eller andra betalningsanmärkningar. Resultatet av enkäten ger ej besked om i vilken utsträckning samma personer varit aktuella vid flera tidpunkter. I 65-78 fall har problemet dock berört barnfamiljer. Flera kommuner beskriver att bostadsproblemen har många negativa konsekvenser för barnen, t ex oro och otrygghet, bråk i familjen, byte av skola, dagis och kamrater.

Svårigheter att erhålla bostad råder trots att tillgången på bostäder i länet är god. I åtta av nio kommuner/socialtjänstdistrikt hänvisas den bostadssökande till privata hyresvärdar i första hand. I andra hand erbjuds den enskilde provkontrakt eller får ordna borgenärer.

Länsstyrelsen anser att ärenden rörande hyresskulder och boende kan vara mycket komplicerade och speciella eftersom förlust av bostaden och hemmet får allvarliga följder för den enskilde och inte minst för barnen. Handläggning av dessa ärenden kräver därför noggranna utredningar som även redovisar tänkbara konsekvenser av fattat beslut. Att ha en bostad/ett hem anser länsstyrelsen höra till människans grundläggande behov och ingår i begreppet skälig levnadsnivå i socialtjänstlagen. Länsstyrelsen får särskilt betona att det är en central uppgift för socialtjänsten att lyfta fram barnperspektivet i ärenden som rör familjers boende.

Länsstyrelsen har för avsikt att under hösten 2001 bjuda in representanter från kommunledning, socialtjänst, kronofogdemyndighet och bostadsföretag i länet för att diskutera de

problem som lyfts fram i denna rapport. Vid detta tillfälle kommer även missbrukarnas boendesituation att belysas med utgångspunkt från länsstyrelsens rapport nr 2001:4, *Tak över huvudet – Om boendesituationen för personer med missbruksproblem*.